

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365
4100 AJ Culemborg
tel: 0345-512710
fax: 0345-519849
www.buwa.nl

Woonzorg Nederland
Projectontwikkeling B.V.
de heer V. de Oliveira Martins
Postbus 115
1180 AC Amstelveen

datum: 21-03-2011
ons kenmerk: 10-738/11.09527/DirKr
uw kenmerk: Cuning 05-01-2011
auteur: D.B. Kruijt
projectleider: G.F.J. Smit
status: eindrapportage versie 1.2

Quick scan flora en fauna locatie Arendsdorp, Den Haag

Inleiding

Woonzorg Nederland ontwikkeld samen met de Stichting Arendsdorp de nieuwbouw van de bestaande Serviceflat "Arendsdorp" te Den Haag, in het stadsdeel Haagsche Hout. Hierbij wordt het bestaande bestemmingsplan Oostduin-Arendsdorp, van het gelijknamige landgoed waarbinnen deze ontwikkeling plaatsvindt, geactualiseerd. Om de nieuwe planontwikkeling mogelijk te maken wordt in dit geactualiseerde bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen voor de locatie van de Serviceflat.

Bij de bestemmingsplanaanpassing dient het aspect ecologie nader in beeld te worden gebracht. Rekening zal gehouden moeten worden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet. Woonzorg Nederland heeft Bureau Waardenburg gevraagd om een flora- en faunawet *quick scan* uit te voeren naar beschermde soorten in het plangebied van de Serviceflat "Arendsdorp". Voorliggende notitie kan tevens dienen als achtergronddocument bij de aanvraag van een omgevingsvergunning.

Plangebied en ingreep

Het plangebied ligt aan de rand van het landgoed Oostduin-Arendsdorp. Aan de zuidkant wordt ligt de Wassenaarseweg. Ten westen, noorden en oosten wordt het plangebied begrensd door het landgoed. In figuur 1 is de begrenzing van de planlocatie weergegeven. Centraal in het plangebied ligt de huidige Serviceflat met aangrenzend grasveld, bestaande uit een hoog gedeelte en laag gedeelte (entree). Verspreid rondom de serviceflat staan verscheidene (solitaire) bomen. Aan de noordkant bevindt zich een heem-/volkstuin. Deze ligt binnen het plangebied, echter zullen hier geen werkzaamheden plaatsvinden. Aan de zuidelijke rand, tegen de Wassenaarseweg aan, ligt een meer aaneengesloten bosschage. Aan de west- en zuidkant wordt het plangebied begrensd door een watergang.

Figuur 1 Overzicht plangebied (rood omlijnd)

Op het terrein van de huidige Serviceflat wordt nieuwbouw gerealiseerd bestaande uit een woongebouw van circa 40 meter hoogte op een verdiepte parkeergarage. Naast sloop van de bestaande Serviceflat zullen tevens naar verwachting enkele bomen gekapt worden. Er zal begonnen worden met het slopen van het lage gedeelte (entree). Hierdoor wordt er deels ruimte gecreëerd voor de nieuwbouw. Na realisatie van de nieuwbouw zal het hoge gedeelte van de bestaande serviceflat gesloopt worden. De overblijvende grond zal vervolgens worden gevoegd bij het bestaande omliggende groen. Ten behoeve van de nieuwbouw zal tevens een separate entree worden gerealiseerd middels een nieuw aan te leggen brug over de watergang vanaf de Wassenaarseweg naar de nieuwbouw.

Methodiek

Het plangebied is op donderdag 20 januari bezocht¹. Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en expert judgement is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten. Aanwezige bebouwing en bomen zijn extern en voor zover toegankelijk intern beoordeeld op aanwezigheid van (sporen van) vleermuizen.

Aanvullend op het terreinbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen zijn online beschikbare bronnen geraadpleegd, waaronder de NDFF (telmee.nl, waarneming.nl). Daarnaast is, voor zover nodig, gebruik gemaakt van achtergrond documentatie (zie literatuurlijst).

¹ Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet worden drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit Tabel 1 geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. In voorkomende gevallen hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Voor soorten van Tabel 2 of 3 geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen. In de lopende tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

Resultaten

Planten

Uit de directe omgeving van het plangebied is het strikter beschermde daslook (tabel 2) bekend (Fokkens, 2007). Tevens zijn in de ruimere omgeving van het plangebied waarnemingen van steenbreekvaren, zwartsteel, tongvaren, gele helmbloem, klein glaskruid, prachtklokje, ruig klokje, zomerklokje en veldsalie (tabel 2), grasklokje, akkerklokje, brede wespenorchis en gewone vogelmelk (tabel 1) bekend (Van Vliet & Leusink, 2009; NDFF).

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten in het plangebied waargenomen. Aangezien veel planten ten tijde van het veldbezoek afgestorven waren, was dit niet geheel verwonderlijk. Wel zijn ten noorden van het plangebied in een heem-/volkstuin enkele exemplaren van de tongvaren aangetroffen. Dit zijn naar alle waarschijnlijkheid aangeplante exemplaren.

Daslook is een soort van (oudere) loofbossen, tevens wordt de soort veelal in parken en tuinen aangeplant. Steenbreekvaren, zwartsteel, gele helmbloem, klein glaskruid en tongvaren groeien voornamelijk op (oudere) stenen muren. Gele helmbloem kan bijvoorbeeld in vele stadstuinjes in de Den Haag worden aangetroffen (mond. med. E.J.F. de Boer). Prachtklokje, ruig klokje, zomerklokje en veldsalie zijn veelal verwilderd en/of uitgezaaid vanuit tuinen. De regio Haaglanden vormt geen onderdeel van het natuurlijke verspreidingsgebied van deze soorten. Gezien de terreinkenmerken (verhard terrein, kortgemaaid grasveld en enkele kleine bosschages en solitaire bomen) is het voorkomen van (natuurlijke) groeiplaatsen van strikter beschermde planten dan ook uit te sluiten. Mogelijk komen wel de algemenere brede wespenorchis en gewone vogelmelk voor.

Ongewervelden

Recente waarnemingen van strikter beschermde ongewervelden in het plangebied en de directe omgeving ontbreken (Bouwman & Kalkman, 2005; Bos *et al.*, 2006; Deelman, 2008). Het voorkomen van beschermde ongewervelden in de regio Den Haag is grotendeels gebonden aan het duingebied, landgoederen en buitenplaatsen). Uitzondering hierop vormt de wijngaardslak (tabel 1). De wijngaardslak komt in Den Haag onder meer voor in Zorgvliet en op de Israëliische begraafplaats (Van Vliet & Leusink, 2009).

Tijdens het veldbezoek zijn geen strikter beschermde ongewervelden waargenomen. Op grond van verspreidingsgegevens en het aanwezige habitat (stedelijk gebied en parklandschap) worden ook geen strikter beschermde ongewervelden verwacht in het plangebied.

Vissen

Gezien het ongemoeid laten van de aanwezige wateren zijn vissen niet van toepassing op dit onderzoek.

Amfibieën

In de ruimere omgeving van het plangebied is het voorkomen van de volgende strikter beschermde amfibieënsoorten bekend: kamsalamander, vroedmeesterpad, rugstreeppad en boomkikker (tabel 2 en/of 3). Tevens komen de algemene soorten kleine watersalamander,

bruine kikker, bastaardkikker en gewone pad (allen tabel 1) voor (van Vliet & Leusink, 2009; RAVON).

Het voorkomen van kamsalamander, boomkikker en rugstreeppad is voornamelijk gebonden aan de duinstreek (Meijendel). Vroedmeesterpadden zijn bekend van Meijendel en enkele locaties aangrenzend aan het duingebied zoals het Nebo-terrein. In het plangebied is de soort niet te verwachten. De overige genoemde soorten komen meer algemeen verspreid voor in het stedelijk gebied van Den Haag (van Vliet & Leusink, 2009).

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën waargenomen. Hetgeen gezien de tijd van het jaar waarin het veldbezoek is afgelegd ook is te verwachten. Het plangebied heeft echter, gezien de aangetroffen habitats / biotopen alleen een functie als landhabitat voor algemene soorten zoals kleine watersalamander, gewone pad en bruine kikker. Strikter beschermde soorten zijn in het verleden voor zover bekend niet aangetroffen binnen het plangebied en zijn gezien de terreinkenmerken en de huidige kennis over voorkomen uit te sluiten.

Reptielen

In de duingebieden rondom Den Haag komen zandhagedis en hazelworm voor. Verder zijn er verspreid in de regio Den Haag waarnemingen van ringslangen (allen tabel 3) bekend (van Vliet & Leusink, 2009; RAVON). Dit betreffen echter hoogstwaarschijnlijk uitgezette dieren.

In het plangebied ontbreekt echter geschikt biotoop voor hazelworm, zandhagedis en ringslang. Het plangebied heeft dan ook geen betekenis voor reptielen.

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied en de directe omgeving zijn de strikter beschermde eekhoorn en boommarter bekend (Mostert & Willemsen, 2008; NDFF).

Tijdens het veldbezoek is echter ten noorden van het plangebied een eekhoorn (tabel 2) waargenomen. Daarnaast zijn in het zuidelijk deel van het plangebied enkele door eekhoorn aangekloven dennenappels aangetroffen (zie foto 1). Nesten van de eekhoorn zijn niet aangetroffen. De boommarter (tabel 3) wordt zelden waargenomen nabij bebouwing en is meer een soort van gemengde bossen. Gezien het parkachtige karakter van het plangebied en de hoge betredingsdruk van mensen wordt de soort niet in het plangebied verwacht. Verder zijn algemene soorten (tabel 1) te verwachten zoals veldmuis, mol en egel.

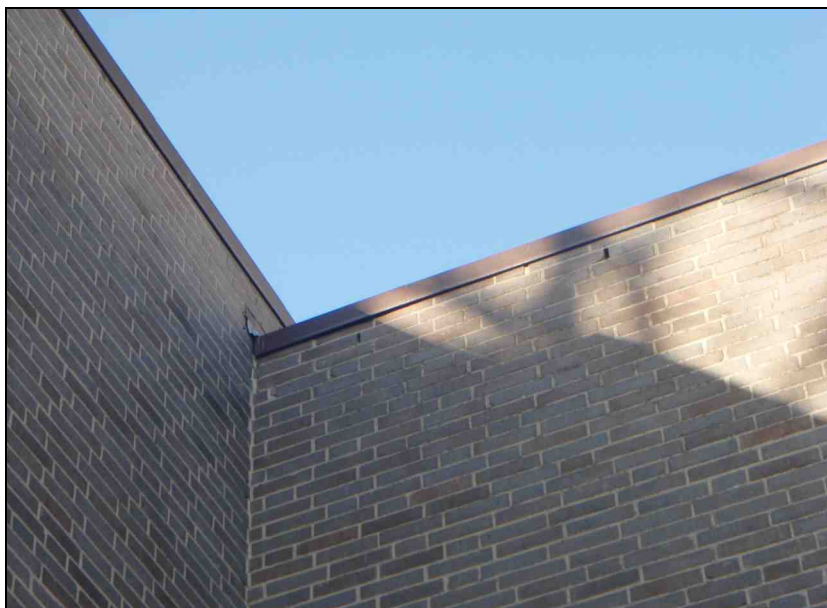

Door eekhoorn aangekloven dennenappels

Vleermuizen

Uit de ruimere omgeving van het plangebied zijn de volgende soorten vleermuizen (allen tabel 3) bekend: baardvleermuis, watervleermuis, franjestaart, meervleermuis, vale vleermuis, gewone grootoorvleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis (Mostert & Willemse, 2008).

Het veldbezoek bestond deels uit een eerste beoordeling van het mogelijk voorkomen van vleermuizen. Ten aanzien van vaste rust- en verblijfplaatsen zijn aan elke zijde van de Serviceflat diverse potentiële in- en uitvliegopeningen aangetroffen in de vorm van open stootvoegen en nauwe spleten tussen de daklijst en buitenmuur (zie foto). In de bomen zijn geen holtes aangetroffen die mogelijk als verblijfplaats kunnen dienen.

Voor vleermuizen geschikte in- en uitvliegopeningen Serviceflat "Arendsdorp"

Zeer geschikt foerageergebied voor vleermuizen aan de rand van het plangebied

Gezien de diverse in- en uitvliegmogelijkheden en de aanwezigheid van zeer geschikt foerageergebied in de directe omgeving (verscheidene bosschages, oude loofbomen en waterpartijen) is de kans op gebouwbewonende vleermuizen (gewone dwergvleermuis en laatvlieger) in de te slopen Serviceflat groot te noemen. Daarnaast staan bejaardenflats erom bekend dat ze relatief veel stoken wat veelal gunstig is voor vleermuizen die in de spouwmuren verblijven zoals de gewone dwergvleermuis en laatvlieger (mond. med. F.L.A. Brekelmans).

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats²

In het plangebied en de directe omgeving daarvan zijn waarnemingen bekend van de volgende vogels met jaarrond beschermde nestplaats: sperwer, huismus en boomvalk (Vogels in en om Den Haag, 2006). Dit betrof echter incidentele waarnemingen, vaste rust- en verblijfplaatsen zijn niet te verwachten.

Tijdens het veldbezoek zijn diverse algemene soorten waargenomen zoals staartmees, vlaamse gaai, halsbandparkiet en winterkoning. Er zijn geen nesten, roofvogelshorsten of holtes waargenomen. Het plangebied heeft geen functie voor vogels met jaarrond beschermde nestplaats. Aangezien het niet uit te sluiten is dat in de broedperiode algemene vogelsoorten tot broeden komen in het plangebied worden enkele aanbevelingen geformuleerd.

Overige soorten

Het zuidelijk deel van het plangebied, het gedeelte tussen de Wassenaarseweg en de sloot, wordt als waardevol geacht voor enkele bijzondere paddenstoelen (Fokkens, 2007).

Beschermde gebieden

Het plangebied is geen onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide ligt op een afstand van ca. 1,5 km. Gezien deze afstand en de

² Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw.

tussenliggende bebouwing zijn geen effecten op beschermde gebieden te verwachten.

Effecten

Eekhoorn

De eekhoorn gebruikt het plangebied momenteel niet als vaste rust- en verblijfplaats gezien de afwezigheid van nesten. Wel komt de soort incidenteel in het plangebied voor om voedsel te zoeken. Het plangebied vormt echter geen wezenlijk onderdeel van zijn leefgebied. De werkzaamheden leiden momenteel niet tot negatieve effecten ten aanzien van de eekhoorn. Het valt echter niet uit te sluiten dat tussen nu en de daadwerkelijke kap van de bomen er een eekhoornnest in gebouwd kan zijn. Met het oog hierop worden dan ook enkele aanbevelingen gedaan.

Vleermuizen

Op basis van de huidige situatie en gegevens kan het voorkomen van (een kolonie) vleermuizen niet uitgesloten worden. De werkzaamheden (sloop Serviceflat) kunnen leiden tot negatieve effecten ten aanzien van vleermuizen. Geadviseerd wordt dan ook om naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied nader onderzoek uit te voeren.

Overige soorten

Daarnaast komen in het plangebied waarschijnlijk verschillende algemene soorten voor zoals kleine watersalamander, bruine kikker, gewone pad, veldmuis, mol en egel. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen in het kader van de Flora- en faunawet. Het aanvragen van een ontheffing wordt niet nodig geacht. Wel dient er rekening gehouden te worden met artikel 2, de zorgplicht, die altijd van kracht blijft. Er worden dan ook enkele aanbevelingen opgenomen om de eventuele schade aan deze soorten te verminderen of voorkomen.

Mitigerende maatregelen

Eekhoorn

De te kappen bomen worden in de voor de eekhoorn (en broedvogels) minst kwetsbare periode (juli-november) gecontroleerd op de aanwezigheid van eekhoornnesten. Als deze niet worden aangetroffen kunnen de bomen direct gekapt worden. Indien er wel eekhoornnesten worden aangetroffen dient contact te worden opgenomen met Dienst Regelingen over de te volgen handelwijze.

Broedvogels

Bij het verwijderen van bomen en/of beplanting dient verstoring van broedvogels te worden voorkomen. Aanbevolen wordt de bomen en/of beplanting buiten het broedseizoen te verwijderen. Het broedseizoen loopt vanaf half maart tot en met augustus. Indien de werkzaamheden binnen dit seizoen zijn gepland kunnen deze worden uitgevoerd indien is vastgesteld dat er met de werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Dit kan door voorafgaande aan de uitvoering van de werkzaamheden de bomen en/of beplanting te controleren op nesten.

Overige soorten

Om invulling te geven aan de eis van zorgvuldig handelen en de zorgplicht dienen eventuele groeiplaatsen van brede wespenorchis en gewone vogelmelk alsmede ruigtes, takkenhopen en

vergelijkbare structuren zoveel mogelijk ontzien te worden tijdens de werkzaamheden. Deze structuren bieden namelijk schuilmogelijkheden voor algemeen voorkomende soorten zoals amfibieën en grondgebonden zoogdieren. Als dergelijke structuren toch verwijderd worden dient dit handmatig uitgevoerd te worden. Eventueel aangetroffen dieren kunnen vervolgens in de directe omgeving in soortgelijk habitat weer worden losgelaten. Eventuele groeiplaatsen van brede wespenorchis en gewone vogelmelk kunnen uitgestoken worden en elders in de directe omgeving in vergelijkbaar habitat weer worden teruggeplaatst.

Nader onderzoek

Geadviseerd wordt naar het voorkomen van vleermuizen nader vervolgonderzoek uit te voeren. Van deze soorten kan op basis van de *quicksan* onvoldoende worden ingeschat of zij in het gebied voorkomen en/of wat de mogelijke effecten zijn van de geplande ingreep.

Literatuur

- Bouwman, J., 2005. Vlinders (Lepidoptera) in de periode 2000-2004. In: Waarnemingenverslag ongewervelden 2005. EIS-Nederland, de Vlinderstichting en Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Leiden.
- Deelman, A.L.A., 2007. Insekten uit de Haagse Landgoederen Oostduin en Arendsdorp, gevonden in 2007. Mededelingen van de Haagse Insektenwerkgroep, Den Haag.
- Fokkens, K., 2007. Oostduin – Arendsdorp. inventarisatie planten.
- Haagse Vogelbescherming, 2006. Vogels in en om Den Haag. Inventarisatierapport 2006, Den Haag.
- Kalkman, V., R. Ketelaar & M. van der Weide, 2003. Libellen (Odonata) in de periode 2000-2002. In: Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen 2003. EIS-Nederland, de Vlinderstichting en Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Leiden.
- Mostert, K. & J. Willemsen, 2008. Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008. Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- RAVON, 2010. Waarnemingenoverzicht 1998-2008. Reptielen, amfibieën en vissen, nr. 34.
- van Vliet, F. & E.H.P. Leusink, 2009. Effecten op beschermde soorten bedrijventerrein Binckhorst, Den Haag. Oriënterend onderzoek (quick scan) in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 09-019. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met dhr. D.B. Kruijt

Akkoord voor uitgave:

G.F.J. Smit
Teamleider

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Woonzorg Nederland Projectontwikkeling B.V.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervoelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2001.